

Het eerste geld der streek van Poperinghe

Adriaen – Veearts

Een artikel uit de Poperingenaar van de 13de februari 1938

Van het jaar 500 tot 1553 maakte Poperinghe deel van het bisdom der Morinen, dat van Boulogne tot boven Yper strekte en waarvan Terwaan, ook gezeid Terenburg, liggende in de 'Pas-de-Calais', op vijf en veertig kilometers van hier de zetel was.

Dit feit is in de Sint Janskerk te Poperinghe herinnerd met het wapen van dit bisdom – kelen veld met drie gulden mijters, twee ten hoofde, een ten punte, doortrokken met eenen bisschopsstaf – dat links in den brandvenster boven den grooten altaar ingelast is.

In de vroegste tijden van het christendom, naar den geschiedenisschrijver, Kanunnik Debast, volgden de grenzen der bisdommen deze der verschillende volkeren, die het romeins keizerrijk vormden. Dit maakt, dat Poperinghe deel mie kvan het Morinnenland en dat eht geld der Morinen het geld was der bewoners der streek, waar honderden jaren later Poperinghe ging oprijzen.

Aan het uiteinde van de wereld, zoo schreef de Romeinse dichter Virgilius, die leefde in de eeuw voor Christus, was onze gouw een aaneenschakeling van dikke bossen en diepe moerassen; ook weinig bewoond, schatte Julius Cesar slechts de strijdmacht der Morinen op vijf en twintig duizend mannen. Nogthans hadden zij zekere samenzettingen, waaronder de plaats, waar later de Romeinen Terwaan gingen stichten. Dit blijkt ten andere uit het vinden daar op de oppervlakte der 'Oude stad', van overgebleven aardewerk uit het ijzertijdperk en van de hieronder beschreven Morinse munten, sedert enkele jaren in dezelfde plaats opgebraapt en mij beschikt.

Het zijn dus drie stukjes kopergeld, de grootte van een cent voor den oorlog, doch wat zwaarder van stoffe en met drie verschillende vormen geslagen. Aan den kant van den kop, niets en nooit heeft er iets te zien geweest; aan de muntzijde door het slaan een weinig schotelvormig, de verre afbeelding van een paard op de vlucht, met uitgerokken neus gelijkende aan een snuit, gesnoerde romp en knobbelachtige benen. Noch maan, noch staart, noch ruit, enige ongelijke bollen. Ook geen letter geschrift. Het zijn de verbasterde namaaksels van geldstukken van Koning Filip van Macedonie, die rond de drie honderd jaar voor onze tijdrekening Griekenland veroverde.

Maken puntige, ijzeren staven van meer dan een meter lang het eerste geld, waarmee men de koopmanschappen vereffende, toch werd het eerste handelbaar geld rond de jaren 600 voor Christus, op het eiland Egina, ten westen van Griekenland in omloop gebracht. Van daar breidde het weldra zich uit tot al de Griekse nederzettingen. Men weet -, dat op dit tijdstip de beeldhouwkunst in Griekenland in volle bloei was en men daar munten sloeg waarvan de pracht tot heden nog nooit overtroffen geweest is.

De Phenicieërs, Griekse bezetting van de Oostkant van Azië, in de geschiedenis bekend voor hun vernuft om handel te drijven en voor hun zeetochten, wisten dadelijk er gebruik van te maken om met hun schepen de kusten van Italië, Spanje, Frankrijk, zelfs van de Atlantische Oceaan aan te landen, koopwaren met de bewoners te verhandelen en dezen de kennis van geld aan te leren. Gelijk olie op papier werd dit door geheel Gallië rond verspreid. Ter plaatse gemaakt zijn de beeltenissen misvormd, gedeelten zijn achtergelaten, soms barbaarse tekeningen dringen zich op, waarin de eerste verbeeldingen moeilijk te herkennen zijn. Zo sloeg men het eerste geld in het Morinenland.

Het schild van Terwaan – van het brandglasraam in de Sint Janskerk – zoals de heer Adriaen het beschrijft

Met de verovering van België door Julius Cesar was het slaan van het Morinengeld voor altijd gestaakt. De Romeinen hadden te veel kunstgevoelen om deze ruwe gewrochten te verhandelen. Ook onder staatskundig opzicht wisten zij in hun geld de beste middel te vinden, om in de diepste streken van hun eindeloos keizerrijk de prachtige beeltenissen hunner keizers, die zij vergoedden, rond te spreiden en aan dezen de eerbied en de

getrouwheid, die zij voor hen eisten, af te dwingen.

Het koperen geldstuk van Keizer Vespasianus (69 – 79 na Christus) hiernevens afgeprent diene tot bewijs van opschikking. De verhevenheid van het werk, de schrandere handeling van den beitel, de deftige houding van de keizer, boezemen de grootste bewondering. Een echt kunstwerk.

Is het Morinengeld allereerst, het Romeins integendeel reeds van de eerste tijden der overheersing was gemeen.

Men moest weldra aan de keizer de tol en aan de grondeigenaar de pacht betalen; men bewoonde huizen, waarvan de muren bezet waren met marmeren platen of versierd met schilderwerk; de vrouwen droegen uitgedoste klederen en kostbare juwelen, op de tafel prachtig, rood geprent aardewerk en glanzende glazen bekers, zo dun als papier. In een woord men won en men verteerde geld, maar he was ook gepot. Dit getuigt de vondst rond oktober

van de biface (tweezijdig geslagen) staters van de Ambianen en het gewicht van de eenzijdige staters.

Deze oorspronkelijke classificatie van éénzijdig geslagen goudmunten veranderde in 1987 door haar studie van de schatvondst van Saint-Quentin. Het kwam tot een nieuwe indeling:

- de klasse I, II, III, V en het "type Pierregot" (eerst onder klasse IV) blijven vooralsnog toegewezen aan de Ambianen
- klasse VI en het "type Saint-Quentin" (eveneens eerst onder klasse IV) - werden toegewezen aan de Atrebaten
- klasse VII en het "type de Lumbres" (tevens eerst onder klasse IV) - werden toegewezen aan de Morinen.

De uniface-staters toegewezen aan de Morinen:

klasse I – type van Lumbres

de gladde zijde vertoont een halfcirkelvormig motief in reliëf

de kz. vertoont een paardje met gevorkte hals en een sierlijk naar achter buigend oor.

Typisch voor deze klasse is dat de rechterarm van de menner eindigt op een cirkel van puntjes,

de linkerarm in een bolletje.

Het theoretisch gewicht van deze goudmunten bedraagt 5,85g.

Klasse II - bronzen uitgifte

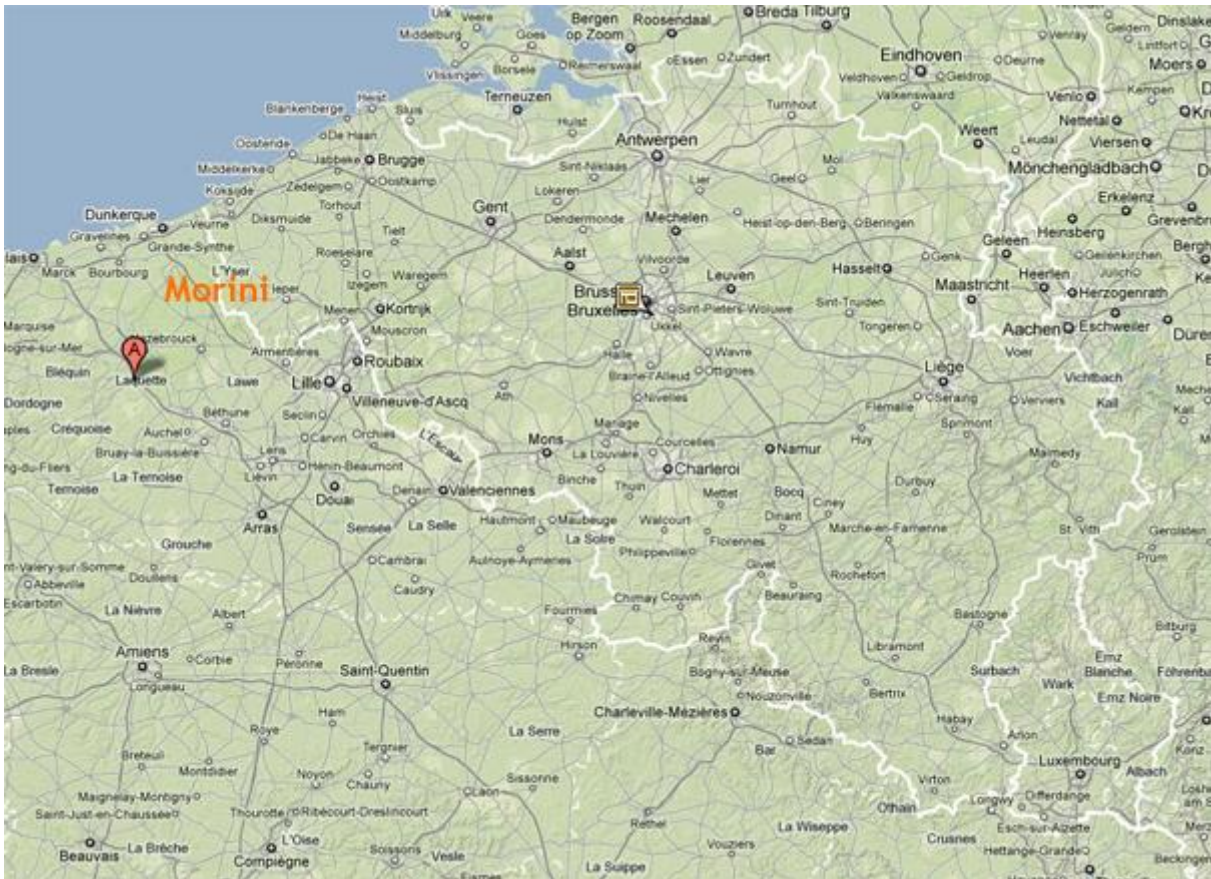
de vz. is glad met een symbool (zie afbeelding)

de kz. vertoont een zeer schematisch paardje naar rechts

Deze bronzen munten worden gevonden in het departement Pas-de-Calais in de omgeving van Théroouanne.

16. Morinen (Lat. Morini)²

Morini is de naam voor een Belgische bevolkingsgroep die ten tijde van Caesar gevestigd was in de kuststrook van Noord-Frankrijk en België. Onder keizer Augustus gaven zij hun naam aan één van de civitates van Gallia Belgica. Van oorsprong is hun naam Keltisch en verwijst naar de zee, keltisch mori (vgl. Aremorici, de voor de zee wonenden).

De Ambiani en Bellovaci waren hun zuiderburen, de Atrebaten zijn te situeren in het zuidoosten, tussen de Morini en de Nerviers. De Menapiërs waren hun oosterburen. Bij Plinius e.a. staan de Morini symbool voor het einde van de bewoonde wereld. De latere civitas Morinorum had als hoofdplaats Tarvenna (het huidige dorpje Terwaan, in het Frans Théroanne, een dorpje aan de Leie, vroeger in Vlaanderen, nu in Noord-Frankrijk), de grenzen ervan bleven bewaard in die van het middeleeuwse bisdom Terwaan (episcopatus Morinorum).

Volgens Caesar behoorden de Morini tot de grotere stammen: zij konden 25.000 gewapende mannen op de been brengen. Dat aantal is waarschijnlijk sterk overdreven aangezien de totale bevolking op hooguit 80.000 inwoners kan geschat worden.

Caesar noemt hen in zijn Commentarii de bello Gallico vaak in één adem met de Menapiërs, die ten noorden van hen woonden. Tacitus doet dat eveneens.

Caesar was zeer geïnteresseerd in dat deel van het grondgebied der Morini van waaruit de overtocht naar Brittannië het korst was, dat wil zeggen de omgeving van Cap Gris-Nez. Zij beschikken daar over verschillende havens, waarvan Portus Itius, het huidige Boulogne, er één was. De meer noordelijk gelegen gedeelten wou hij vooral angst aanjagen, zodat ze hem niet

² http://www.vilters-vanhemel.be/belgie_stelling7.html

zouden aanvallen. Het gebied waar de Morini en vooral de Menapiërs woonden, boomrijk en moerassig, leende zich uitstekend voor guerrilla en de gevaren wogen niet op tegen de baten van een definitieve onderwerping van die economisch minder interessante gedeelten. In 55 v. Chr. verstevigde Labienus de Romeinse greep op het strategisch belangrijke gedeelte van het gebied der Morini. In 54 v. Chr. liet Caesar één legioen, o.l.v. zijn legaat Caius Fabius, daar overwinteren. In 53 v. Chr. kwamen zij zeer waarschijnlijk samen met de Menapiërs, onder het rechtstreeks gezag van de Atrebaat Commius. Tijdens de grote Gallische opstand o.l.v. Vercingetorix leverden de Morini een contingent van 5.000 (7.000 ?) man voor het Gallische ontzettingsleger dat Alesia moest bevrijden - het is opvallend dat de Menapiërs niet zijn genoemd in deze context, hoewel Commius een belangrijke rol speelde bij de ontzettingspoging van Alesia.

Caesar heeft enkele interessante details. De stam telde een aantal pagi, die, op het eerste gezicht althans, nogal autonoom konden beslissen. De Morini zochten tegen het Romeins leger bescherming in de moeren (een even eenvoudige als logische verdediging die ook andere stammen kenden). In 56 v. Chr., toen het najaar zeer regenachtig was, lukte die tactiek. Het jaar daarop, toen het droger was, niet. De Morini zouden samen met de andere kustvolkeren (Lexovii, Namnetes, Ambiliati, Diablintes en Menapii) en stammen uit Brittannië, hebben deelgenomen aan de opstand van de Veneti. Dat wijst erop dat zij betrokken waren in het transport van en naar Zuid-Engeland, transport dat Caesar volledig wou controleren.

Het oorspronkelijke grondgebied van de Morini komt grotendeels overeen met de Belgische provincie West-Vlaanderen plus Frans-Vlaanderen. Het West-Vlaams dialect onderscheidt zich sterk van de andere Nederlandse dialecten en vertoont eigenaardigheden die ook in het Engels voorkomen, zoals het gebruik van het hulpwerkwoord "komen" in plaats van "worden". Dergelijke taalelementen kunnen zowel Ingvaeoons zijn als uit het Keltisch van de Morini stammen.